

Pahassa paikassa

Soudan pienellä veneellä kauniissa, tyynessä elokuun illassa mantereelta kohti kahden kilometrin päässä kohoavaa saarta. Veneen perätuhdolla istuu rantasalmelainen ystäväni, joka antaa suuntia meille molemmille aiemin tuntemattomien saarten välitse. Kokassa maisemia ihailee hänen alakouluikäinen tyttärensä, joka on tullut mukaan matkalle näkemään paikkoja, joissa isoisoisänsä on aiemmin ollut. Kohteena olevaa saarta en helposti löydä silmiini, sillä päätä kääntäessä kauempana järvellä oleva suurempi saari häiritsee matalan silhuetin havaitsemista. Lopulta pääsemme saaren kallioisten rantojen äärelle ja löydämme hiekkaisan lahdukan, johon vedämme veneen maihin tulevan retkemme ajaksi. Nousen viereisen matalan kallioniemen päälle muiden jäädessä vielä veneelle. Löydän kallion laelta pienen metallisen muistomerkin, joka varmistaa meidän tulleen oikeaan saareen. Samassa takkini taskussa soi puhelin, johon vastaan: ”Kuule, olen aika pahassa paikassa, voinko soittaa huomenna takaisin?”. Tarkastelen lähemmin muistomerkkiä, jossa lukee ”Petäjäsaaren jääneiden muistolle”.

Olemme saapuneet todennäköisesti pahimpaan paikkaan, johon suomalaiset ovat koskaan joutuneet, Laatokan koillisosan Petäjäsaareen. Tällaisena kauniina loppukesän iltana on vaikea edes kunnolla kuvitella sitä, millaista tällä lähes puuttomalla kalliosaarella on keskitalven pakkasissa. Talvella 1939-40 tällä etelä-pohjoinen -suunnassa noin 1,5 kilometriä ja itä-länsi -suunnassa 500 metriä kokoisella läntillä taisteli parhaimmillaan 220 suomalaista. Jo entuudestaan ankarat taistelut kiihtyivät kiihtymistään ratketen lopulta 6.3.1940 117 miehen kaatumiseen, taistelussa, joka käytiin kirjaimellisesti viimeisen mieheen.

Jätämme veneen hiekalle ja lähdemme kulkemaan kohti saaren lakea. Puut ovat hitaasti valtaamassa etenkin etelä-pohjois -suuntaisia notkoja ja painanteita, joihin maata ja kosteutta on päässyt kertymään. Muutoin saari on edelleen karu ja kallioinen, vaativa, jollei mahdollon linnoittaa käsivoimin. Mitä korkeammalle kukkulalle kiipeämme, alkaa raudan määrä maassa lisääntymään. Sirpaleita, kranaatinkuoria, lentopommin kappaleita, kaiken kokoisina ja muotoisina palasina. Jotakuin saaren laajimmalla kohdalla, eräänlaisessa laaksossa, sijaitsi talvisodan aikana saarta puolustaneen II/JR 35:n komentopaikka ja suurin osa vaatimattomista korsuista. Petäjäsaaren viimeisenä päivänä, 6.3.1940, kyseisessä notkossa oli myös haavoittuneiden kokoamispaikka, joka oli sijoitettu suojaisimpaan mahdolliseen paikkaan, välittömästi korkean kalliojyrkänten alle. Kyseinen kallio kuitenkin murtui lentopommituksessa ja tykistötulessa ja suuri lohkarie hautasi haavoittuneet alleen. Samaiseen kallioon on kiinnitetty muistolaatat nilsiäläisille ja rantasalmelaisille, joita Petäjäsaareen kaatui eniten, Nilsiästä 26 ja Rantasalmelta 58. Nämä luvut voi suhteuttaa vaikkapa Talvisota-elokuvasta tuttuun nurmolaisten rynnäkköön Äyräpään kirkonmäelle 5.3.1940, jossa Nurmo menetti yhdessä hetkessä 39 miestä kaatuneina.

Löydämme kallion ja siihen kiinnitettyt muistolaatat ja pysähdymme niiden äärelle. Ystäväni kertoilee rauhallisesti tyttärelleen ne vähän asiat, jotka tietää omasta isoisästään ja tämän hetkistä Petäjäsaareen kertoa. Se, että ystäväni isoisä oli päässyt saarelta vaihtoon ennen 6.3. oli lähinnä hyvää tuuria, mutta mahdollisti sen, että me olimme nyt tällä kokoonpanolla paikalla.

Palaamme hiljaisina saaren poikki kohti venettä. Jostain kauempaa saarelta kuuluu venäjänkielistä puhetta, joka omalla tavallaan tuo autenttista tunnetta käyntiimme. Korkeimmalta kohdalta kalliota löydämme keon ihmisen luita, jotka on siihen koottu ja jätetty vaalenemaan. Viereiset lentopommin kuoret korostavat näyn vaikutusta, olemme pahassa paikassa. Kalliolta näkyy vaivatta Pitkärannan kauppalaan ja Laatokan rantatielle, tielle, jota pitkin puna-armeija ruokki Koirinojalle muodostunutta suurmottia. Tämä saarten rikkoma kahden kilometrin salmi toimi tien katkettua neuvostojoukkojen ainoana henkireikänä ja siksi sen sulkeminen oli äärimmäisen tärkeää. Siksi selkeä, yksiselitteinen käsky olikin: ”viimeiseen mieheen”. Lauri Immosen kirjassa ”Unohdettujen rintama” kerrotaan 6.3. taisteluiden mittasuhteista seuraavaa. Venäläisillä oli saarta vastaan käytettävissään 300 tykkiä, 32 panssarivaunua, vahvat ilmavoimat ja määrättömästi miehiä. Arvioiden mukaan saarelle ammuttiin ja / tai pudotettiin päivän aikana 100 000 ammusta, joka merkitsee kranaattia per neliometri. Venäläisten oman ilmoituksen mukaan tuo oli talvisodan (ja ehkäpä koko 2. maailmansodan) suurin yksittäinen tykistöammunta. Suomen armeija vastasi tähän 220 miehellä ja kuudellatoista kevyen kranaatinheittimen laukauksella. Sisua, suuria uhrauksia, käsittämätöntä peräänantamattomuutta, mutta lopputulos ei voinut olla muuta. 117 kaatunutta yhdessä päivässä, yhdellä pienellä kalliosaarella. Talvisota päättyi viikkoa myöhemmin.

Ajatuksissamme saavumme veneelle ja lähdemme soutamaan takaisin kohti Pitkärantaa ja hotelliamme. Meidän suurin haasteemme on se, kestävätkö (100 ruplaa per tunti) vuokraamamme veneen muoviset aironlatat. Soudamme hämärtyvässä kesäillassa pois Petäjäsaarelta, joka vaipuu Vuoratsu-saaren korkeamman profiilin syliin. Laatokan norppa käy kurkistamassa uteliaana soutelijoita. Viimeiset suomalaiset Petäjäsaaresta ovat poistuneet.

SA-Kuva ”Luutnantti Holopainen ja alikersantti Rahikainen, 2 miestä niistä 6:sta jotka pelastuivat viime sodassa Petäjäsaaresta, Petäjäsaaren rannalla. Petäjäsaari 1941.08.16”

Muistolaatat komentopaikan kohdalla.

Petäjäsaaren kallioilla.

Petäjäsaaren matala profiili idästä.

Luita ja pomminkuoria kallioilla. Paha paikka.